ЄВРОПЕЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ АКАДЕМІЙ ПРИРОДНИЧИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ НАУК (ALLEA)

Першина К. Д¹., Перинська Н. І.¹

¹Інститут загальної та неорганічної хімії імені В. І. Вернадського НАН України, просп. Акад. Палладіна 32/34, Київ 03142, Україна
e-mail: Pershina@ionc.kiev.ua

В огляді наведено історію створення, розвиток та діяльність Європейської федерації академій природничих і гуманітарних наук (ALLEA). Початковою головною метою цієї організації було сприяння співпраці у дослідженнях між Сходом та Заходом Європи після закінчення «холодної війни», створення правових основ взаємодії вчених для транскордонного співробітництва між європейськими академіями, яка з часом перетворилася на потужну систему впливу на розвиток світової науки. За час свого існування з 1992 р. Європейська федерація академій природничих і гуманітарних наук стала потужною науковою, соціальною та економічною силою, яка впливає не тільки на розвиток європейської науки, а й на процеси у суспільстві. Посиленню цього впливу сприяє зсув ідеології організації в гуманітарну область, яка передбачає повну взаємодію саме з суспільством. Останні проекти ALLEA, яка є однією з чотирьох європейських наукових об'єднань, тісно пов'язані із законодавчими діями, розвитком довіри громадськості до науки та наукового досвіду. Останнім часом все більше обертів набирає протистояння дезінформації, яка є головним чинником порушення основних демократичних цінностей, яким федерація надає особливу увагу. Сучасні стратегічні пріоритети діяльності ALLEA зосереджені саме на етичних цінностях, які є основою побудови спільної європейської науково-дослідної політики. А проект SAPEA заснував ще один механізм боротьби з порушенням європейських цінностей та демократичних принципів не тільки в науці, а й у політиці.

Ключові слова: наука, демократія, академія, науково-дослідна політика, співробітництво.

ALLEA – це Європейська федерація академій природничих і гуманітарних наук, яка представляє понад 50 академій із 40 країн ЄС та інших країн. Із моменту свого заснування в 1994 році ALLEA виступає від імені своїх членів на європейських та міжнародних заходах із баченням науки як глобального суспільного блага, а також сприяє співпраці науковців із різних країн та наукових дисциплін[1].

1. Історія створення Європейської федерації академій природничих і гуманітарних наук (ALLEA)

Ідея створення мережі європейських академій, таких як ALLEA, народилася з ініціативи Королівських академій Нідерландів та Швеції в 1990 році, які першими побачили нові можливості для співпраці між європейськими країнами після закінчення холодної війни [2–4] та процесу їхньої

Фото 1. Представники 30 європейських академій наук вперше зустрічаються в Королівській голландській академії наук (KNAW) в Амстердамі 6 квітня 1990 року [1].

інтеграції до Європейського Союзу, які здатні впливати на науку та вищу освіту. Це мало не тільки політичну, але й економічну підставу, тому що у 1986 році було підписано Єдиний Європейський Акт [5–6], який відкрив шлях до поглиблення європейської інтеграції. Згідно з цим документом до 1 січня 1993 року мало бути створено Єдиний внутрішній ринок [7]. Тому у квітні 1990 р. в Амстердамі було проведено попередню нараду серед зацікавлених академій, на якій обговорювали такі питання, як дорадчі функції академій, збільшення комунікації та обміну інформацією між академіями, а також сприяння науковому співробітництву в Європі (рис.1). На першому знімку – представники 30 європейських академій наук, які вперше зібралися в Амстердамі в Королівській Голландській Академії наук (KNAW, 6 квітня 1990 року). Фото зроблено в Національному морському музеї [1].

Упродовж 1990–1992 рр. відбулися дві вирішальні зустрічі в Королівській академії мистецтв і наук Нідерландів (KNAW) у

1990 р. та в Королівській шведській академії наук у Стокгольмі в березні 1992 р. Під час цих обмінів академії з усієї Європи виник колективний задум щодо створення федерації з метою сприяння співпраці у дослідженнях між Сходом та Заходом Європи після закінчення «холодної війни», реалізації можливості створення конфедерації вчених товариств для вирішення зростаючої потреби в науково-консультативних заходах на європейському рівні та сприянні транскордонному співробітництву між європейськими академіями. Вони домовилися про необхідність спільних зусиль для здійснення цих можливостей, що виникають внаслідок зростаючого значення Європейського Союзу в галузі науки та вищої освіти. У заходах брали участь представники понад 30 академій, майже з такої ж кількості країн з усієї Європи [1, 8]. Третя, остання установча нарада відбулася в Парижі 22–23 березня 1994 р. Цю дату вважають днем офіційного заснування Європейської федерації академій природничих та гуманітарних наук (ALLEA),

яка покликана послідовно впроваджувати ідею про те, що академії, що працюють разом у Європі, – це більше, ніж сума її частин.

2. Діяльність та керівництво ALLEA

Першим секретарем ALLEA став Поль Жермен (фото 2). Більшість наукових праць цього видатного вченого було присвячено питанням аеродинаміки, магнітної гідродинаміки, динаміки плазми, надзвукових і навколосвукових течій і надзвукових ударних хвиль. Перше засідання було присвячено обговоренню теми «Дослідження в країнах Нової Європи» [8]. У 1994–1996 рр. було створено перші робочі групи ALLEA за темами: «Основні дослідження в суспільстві», «Дослідницька підготовка та вища освіта в Європі» та «Права інтелектуальної власності». Ці теми були і залишаються дуже важливими та актуальними і на сьогодні, і початок роботи на ними відбувся саме з ініціативи ALLEA.

Фото 2. Поль Жермен, французький вчений-математик, фізик і аерогідромеханік [9].

Фото 3. Домокос Косарі, угорський вчений-історик, письменник [10]

У 1996 р. було обрано другого президента ALLEA Домокоса Косарі, який на той час очолював Угорську академію наук, де і відбулася 4-та Генеральна Асамблея ALLEA.

Домокос Косарі був відомим угорським істориком і письменником, який у роки

Другої світової війни виступав проти співробітництва режиму генерала Хорті з нацистською Німеччиною.

Упродовж 1996–1998 рр. проходило формування європейського консенсусу з питань науки. За кілька перших років діяльності ALLEA на європейському рівні став помітним значний вплив дорадчих заходів та дій, тому й було створено Дорадчу групу ALLEA (майбутня Рада ALLEA) та Робочу групу з питань досліджень та вищої освіти в Європі. Метою цих організацій було формування загальноєвропейського консенсусу з питань наукової політики на національному рівні. Серед його перших публікацій була доповідь «Академічна дослідницька кар'єра в Європі» [8].

У 1998 р. третім президентом ALLEA (1998–2000) став Герхард Готтшальк (фото 4), видатний німецький мікробіолог. ALLEA відсвяткував свою п'яту Генеральну Асамблею в Мюнхені в Баварській академії природничих і гуманітарних наук 26–27 березня 1998 р. Сам Герхард Готтшальк на той час був головою Співки німецьких академій природничих і гуманітарних наук. Під його керівництвом було створено Робочу групу «Національні стратегії досліджень у малих європейських країнах» [8].

Фото 4. Герхард Готтшальк, відомий німецький мікробіолог

Фото 5. Пітер Дрент, видатний вчений, філософ і психолог

У 2000 р. першим статутним президентом ALLEA під час шостої Генеральної Асамблеї, що відбулася в Празі в Чеській академії наук, був обраний на трирічний термін (2000–2006 рр.) Пітер Дрент (KNAW) із Королівської голландської академії наук (фото 5). Вчений мав світове визнання як видатний філософ і психолог. У цей час ALLEA брала участь у формуванні шостої Рамкової програми ЄС із досліджень та інновацій, а також створила низку міжнародних партнерств та членств. Федерація стала членом-спостерігачем Європейського наукового фонду (ESF) та членом наукової ради на користь Європи (EASAC), яку було створено національними академіями держав-членів ЄС для цілеспрямованих консультацій щодо наукової політики.

У 2003 р. створено секретаріат ALLEA в Амстердамі за фінансової підтримки уряду Нідерландів та значної підтримки Королівської академії мистецтв і наук Нідерландів (KNAW), було створено офіс ALLEA в Голландській академії в Амстердамі, в якому працюють неповний робочий день директор та штатний секретар. Упродовж 2004–2005 рр. було проведено святкування 10-річчя ALLEA у 2004 р. у Брюсселі спільно з Королівською академією наук, літератури та образотворчого мистецтва Бельгії та Королівською фламандською академією науки та мистецтв Бельгії. Через десять років після свого заснування ALLEA став еталоном для консультацій з питань європейської наукової політики. Його діяльність було розширено новими робочими групами (Співпраця у європейській науці, науці та медіа). Його членство також було розширено до 47 членів із 38 країн. Поза Європою ALLEA працював над підвищенням голосу

академій на міжнародних форумах, таких як Всесвітній науково-технічний форум у Кіото (2004) та Всесвітній науковий форум у Будапешті (2005). Серед інших тем було оприлюднено нові позиції щодо цілісності досліджень та сьомої рамкової програми ЄС із досліджень та інновацій.

П'ятим президентом ALLEA на Генеральній Асамблеї в Амстердамі 12–13 квітня 2006 р. (2006–2011 рр.) став Юрій Енгельбрехт, вчений-механік, віце-президент Естонської Академії наук (фото 6). Було введено також посаду віце-президента, яку отримав Ніко Манн (Британська академія) (фото 7). На цей час було переглянуто Статут з урахуванням двох основних рішень, завдяки яким ALLEA було перетворено в офіційно зареєстровану асоціацію (Vereniging) відповідно до голландського законодавства. Попереднього президента Пітера Дрента призначили почесним президентом ALLEA.

Фото 6. Юрій Енгельбрехт, естонський вчений-механік. Із 1994 по 2004 рр. був президентом Естонської академії наук [13].

Фото 7. Ніко Манн, британський вчений-лінгвіст, спеціаліст в галузі мови та літератури раннього модерну до 1830 р. [14]

2006–2008 рр. ALLEA знаходиться на шляху до консолідації Європейського дослідницького простору. У ці роки було створено нові робочі групи (оцінювання науки та наукова освіта), водночас Федерація

працювала з академіями-членами для вироблення політичних рекомендацій щодо Європейського дослідницького простору та створення Європейської дослідницької ради у 2007 р. ALLEA також стала платформою для сприяння регіональній співпраці з Південно-Східною Європою. З цією метою в Амстердамі в KNAW 18–19 жовтня 2007 р. було проведено конференцію «Нове регіональне співробітництво: Академії природничих та гуманітарних наук Південно-Східної Європи в європейському дослідницькому просторі».

2008–2009 рр. 15-та річниця ALLEA. Десяту Генеральну Асамблею провів Інститут Іспанії (Мадрид, 16–17 квітня 2008 р.). З цієї нагоди виконавчим директором ALLEA було призначено Рюдігера Кляйна (фото 8). Наступного року в Амстердамі відбулася Надзвичайна стратегічна нарада ALLEA з нагоди святкування 15-ї річниці роботи ALLEA та обговорення майбутнього ініціатив ALLEA.

Фото 8. Рюдігер Кляйн, німецький вчений-нейробіолог [15]

Фото 9. Гюнтер Сток, німецький вчений в галузі фізіології та нейронауки [16]

2010 р. ознаменовано в історії ALLEA розвитком міждисциплінарних зв'язків. У цьому році було створено нову робочу групу на чолі з Британською академією для формування рекомендацій щодо включення соці-

альних та гуманітарних наук у європейські дослідження та сприяння розвитку міждисциплінарності. Постійний комітет із прав інтелектуальної власності оприлюднив кілька позицій щодо майбутньої патентної системи Європейського Союзу та патентування в галузі досліджень стовбурових клітин.

У 2011р. ALLEA та Європейський науковий фонд (ESF) оприлюднили Європейський кодекс поведінки щодо доброчесності досліджень. Попередню версію було представлено на Всесвітній конференції з цілісності досліджень у Сінгапурі роком раніше.

У 2012 році, а саме 11–12 квітня Гюнтер Сток (фото 9) був обраний шостим президентом ALLEA (2012–2018). Видатний вчений-фізіолог, він був президентом Союзу німецьких академій наук з 2008 по 2015 рік. Після чотиримісячного переходу з тимчасовим президентством (Стефан Лубі (фото 10), Словацька академія наук, президент; Марі Фланаган (фото 11), Королівська Ірландська академія, віце-президент) європейські академії узгодили нову стратегію та дорожню карту для ALLEA, яких було представлено Гюнтером Стоком (Союз німецьких академій природничих і гуманітарних наук). Шостим президентом ALLEA його було обрано в Римі на Генеральній Асамблеї, яку проводила Accademia Nazionale dei Lincei (11–12 квітня 2012 р.).

Червень 2012 р. Секретаріат ALLEA переїхав до Берліна. Під час Генеральної Асамблеї 2012 р. члени Академії схвалили переїзд Секретаріату до Берліна в приміщення Берлін-Бранденбурзької академії наук і гуманітарних наук (BBAW). Даніела Єзова (фото 12) (Словацька академія наук) та Ед Ноорт (фото 13) (KNAW) були призначені віце-президентами. Маттіас Йоганнсен

був призначений виконавчим директором. Створено робочу групу ALLEA з гуманітарних наук.

У 2013 році відбувся старт нового організаційного напрямку «Фокус на відкриту науку та інтелектуальну Європу». В цьому же році у Берліні в BBAW 29–30 квітня відбулася 14-та Генеральна Асамблея за темою «Управління великими масивами даних». А також було продовжено подальше обго-

ворення нового напрямку ALLEA у таких питаннях, як цифрова програма та інтелектуальна Європа. У ці роки відбулися зустрічі з комісаром із питань порядку денного в галузі цифрових технологій Нілі Крос та генеральним директором ЄС із досліджень та інновацій Робертом-Яном Смітсом. ALLEA представив ініціативу «У пошуках інтелектуальної Європи» президенту Європейської Комісії Жозе Мануелу Баррозу.

Фото 10. Стефан Лубі, словацький вчений-фізик [17]

Фото 11. Марі Фланган, ірландська вчена-історик [18]

Фото 12. Даніела Єзова, словацька вчена в галузі фармакології [18]

Фото 13. Ед Ноорт, нідерландський вчений в галузі археології [18]

9 квітня 2014 р. Федерація заснувала Премію мадам де Сталь за культурні надбання у розвитку людської цивілізації. Її присуджують видатним вченим та інтелектуалам, чия робота являє собою вагомий внесок у культурні цінності Європи та в ідею європейської інтеграції, сприяючи тим самим та зміцнюючи розуміння Європи як багатогранної, інтелектуальної, відкритої та яскравої. Мета цієї премії також у намаганні підкреслити важливість та цінність видатної наукової та інтелектуальної діяльності для просування європейського проекту та наших спільних цінностей [19]. Першим номінантом Премії мадам де Сталь стала робота історика Луїзи Пассеріні, в якій зроблено новий акцент на діяльності, що оточує поняття культурної та

інтелектуальної Європи поза політичними межами Європейського Союзу. Вона викладала та проводила дослідження у багатьох різних університетах різних країн Європи та інших континентів (Африка, Австралія, США).

Адже Європа примітна тим, що її визначення та географічні межі змінювалися упродовж століть, проте завжди існувало своєрідне постійне розуміння європейської культури, що корениться у властивій їй відкритості, підтриманій динамічним та енергійним інтелектуалізмом. У той час, коли культурному розмаїттю Європи все більше загрожує скептицизм, екстремізм та нестабільність, зазначена премія нагадує нам про цю глибоко вкорінену та шановану характеристику Європи.

Премію їй вручив президент Європейської Комісії Жозе Мануел Баррозу на церемонії нагородження в Брюсселі в Палаці Академії. Присутність високопосадовців Європейської Комісії на відповідних церемоніях нагородження продемонструвала важливість цієї премії для європейської політики, суспільства та широкого наукового співтовариства.

На жаль, інформація НАН України про оголошення Всеєвропейської федерації академій наук (ALLEA) щодо початку процедури висунення номінантів на здобуття Премії мадам де Сталь Всеєвропейської федерації академій наук (ALLEA) у галузі культурних надбань 2021 року (термін подання пропозицій стосовно кандидатур – до 21 березня) залишилася незатребуваною для українських учених (сайт НАНУ).

24–25 квітня 2014 р. ALLEA відсвяткувала своє 20-річчя в Осло в Норвезькій академії наук під знаком «Сприяння дослідникам на початку кар'єри: потреби в підготовці нового покоління». З цієї нагоди президент Європейської наукової ради (ERC) Жан-П'єр Бургіньйон (фото 14) виступив з промовою та вітальним словом.

Фото 14. Жан-П'єр Бургіньйон, вчений-математик, президент Європейської наукової ради [20]

Фото 15. Роберт-Ян Смітс, Генеральний директор із досліджень та інновацій Європейської комісії [21]

26 березня 2015 відбулося переосмислення системи наукових консультацій Європейської Комісії та зроблено основні кроки у напрямку зі створення нової системи наукових консультацій на європейському рівні. ALLEA провела зустріч між Academia Europaea, EASAC, Euro-CASE, FEAM та ALLEA. Мережі європейських академій підписали Меморандум про взаєморозуміння, який було передано Генеральному директору з досліджень та інновацій Роберту-Яну Смітсу (фото 15). У квітні цього ж року під час Генеральної асамблеї ALLEA 2015 року, яку організувала Академія наук у Лісабоні 23–24 квітня, відбулося вручення нової премії мадам де Сталь, яку отримала політологиня Хелен Уоллес (Британська академія). Нагороду вручив європейський комісар із досліджень, науки та інновацій Карлос Моедас (фото 16). Із цього приводу К. Моедас оголосив про інтеграцію європейських академій як фундаментальну частину нового Механізму наукових консультацій (SAM). На цьому засіданні Гюнтер Сток (фото 9) був одноголосно переобраний на другий термін президентом ALLEA. Також були перепризначені обидва віце-президенти Даніела Єзова та Ед Ноорт (фото 12, 13).

Фото 16. Карлос Моедас, європейський комісар із досліджень, науки та інновацій, інженер та бізнесмен [22]

Фото 17. Антоніо Лопрієно, сьомий президент ALLEA, вчений-єгиптолог [23]

13 грудня 2016 р. ALLEA спільно з іншими європейськими академічними мережами було здійснено запуск програми SAPEA (Наукові поради щодо політики європейських академій). Ініціативу було розроблено як невід'ємну частину Механізму наукових консультацій Європейської Комісії поряд із Групою головних наукових радників (GCSA). Тоді президента ALLEA Гюнтера Стока було обрано головою правління SAPEA (2016–2017).

24 березня 2017 р. було переглянуто видання Європейського кодексу поведінки щодо цілісності досліджень. ALLEA опублікувало доопрацьоване видання цього кодексу та надало його європейському комісарові з досліджень, науки та інновацій Карлосу Моедасу в Брюсселі. Доопрацьований Кодекс став довідковим документом у Типовій угоді про гранти під назвою «Горизонт» (Horizon 2020) на цілісність досліджень. Документ перекладено більшістю європейських мов, щоб допомогти його впровадженню в національну дослідницьку політику країн, що беруть участь у програмі «Горизонт». 16 травня 2017 р. голова Суду Європейського Союзу Кoen Ленаертс отримав Премію мадам де Сталь на Генеральній асамблеї ALLEA 2017 року, яка була частиною спільної конференції ALLEA-Academia Europaеа «Сталість та стійкість» в Угорській академії наук у Будапешті. Тоді ж було запропоновано кандидатуру нового, сьомого президента академій-членів ALLEA Антоніо Лопрієно (Швейцарські академії мистецтв і наук) (фото 17), який і досі є чинним президентом. Отже, з травня 2018 року президентом ALLEA є Антоніо Лопрієно, швейцарсько-італійський егіптолог і професор історії. Свій талант не

лише науковця, а й визначного організатора він підтвердив на посту президента Конференції ректорів швейцарських університетів (CRUS) із 2008 по 2015 рр.

Сьомий президент Лопрієно зайняв свою посаду під час наступної Генеральної Асамблеї Болгарської академії наук у Софії в травні 2018 року, після закінчення другого терміну президента ALLEA Гюнтера Стока.

У вересні цього ж року було обрано нового президента та засновано нову робочу групу з питань правди, довіри та досвіду співголовою, баронесою О'Ніл із Бенгарве (Британська академія та Королівське товариство) та Еда Ноорта (KNAW).

У відповідь на різні політичні порушення в наукових колах Угорщини в 2017–2018 рр. ALLEA відверто висловила свою підтримку академічній свободі установ – членів федерації. Завдяки заявам, відкритим листам та інтерв'ю у ЗМІ ALLEA прагнула підвищити голос європейських академій щодо забезпечення більш сильного захисту автономії наукових установ. У 2018 р. у Софії та в Берліні обрано нову Раду ALLEA: голова ALLEA – Антоніо Лопрієно, віце-президенти нової Ради у Берліні: Юбер Бокен (фото 18) (Фламандська академія мистецтв і наук), Грем Кей (фото 19) (Королівське товариство Единбурга) та Кріста Варантола (фото 20) (Рада фінських академій).

1–2 листопада цього ж року на загальноєвропейській конференції «Процвітання суспільства з цифровими технологіями» в Бакінгемширі (Великобританія), яку провела ALLEA спільно з Королівським товариством, було розглянуто проблеми, пов'язані з використанням новітніх цифрових технологій, та обговорено потенційні ком-

проміси, пов'язані з таким використанням у різних секторах суспільства.

24 січня 2019 р. ALLEA та аналітичний центр Re-Imagine Eurora, який було створено спільно з Академією природничих і гуманітарних наук Берліна-Бранденбурга та відкритий колишнім президентом Франції Валері Жискар д'Естеном та європейським комісаром із цифрової економіки Марією Габріель, організували міжнародний форум «Демократія в цифровому

суспільстві». На цьому заході ALLEA представила роботу своєї робочої групи «Правда, довіра та досвід». 8–9 травня 2019 р. ALLEA святкує своє 25-річчя у Берні, яке проводять швейцарські академії мистецтв і наук. Захід включає церемонію нагородження Премією мадам де Сталь і лауреатом 2019 року стала Маріанна Маццукато (Університетський коледж Лондона) та науковий симпозіум «Наука та суспільство в сучасній Європі».

Фото 18. Юбер Бокен, почесний президент Королівської фламандської академії Бельгії з питань науки та мистецтв, вчений у галузі права (зобов'язальне право, порівняльне право та екологічне право) [24]

Фото 19. Грем Кей, вчений у галузі середньовічної англійської мови та літератури, цифрового редагування, середньовічної драми, шотландської мови [25]

Фото 20. Кріста Варантола, вчений-лінгвіст у галузі сучасної англійської мови [26]

3. Джерела фінансування та місце знаходження

ALLEA отримує своє фінансування за рахунок щорічних внесків академій, що входять до її складу, і залишається повністю незалежною від політичних, релігійних, комерційних чи ідеологічних інтересів. Секретаріат ALLEA знаходиться в приміщенні Берлін-Бранденбурзької академії природничих і гуманітарних наук у Берліні.

4. Академії – члени ALLEA

ALLEA об'єднує понад 50 академій з понад 40 країн регіону Ради Європи, в тому числі майже з усіх держав-членів ЄС (фото 21). Академії-члени є органами самоврядування видатних вчених, які презентують усі галузі природничих, соціальних та гуманітарних наук. Вони містять унікальний людський ресурс інтелектуальної досконалості, досвід та мультидисциплінарні знання, спрямовані на розвиток науки в Європі та світі.

Фото 21. Представники академій – членів ALLEA під час 25-ї річниці, організованої Швейцарськими академіями мистецтв і наук у Берні 9 травня 2019 року. Автор: Ерік Шмід [1].

Таблиця 1. Перелік Європейських академій наук – членів ALLEA

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Академія наук Албанії</p>	<p>Академія наук Вірменії</p>
<p>Австрійська академія наук</p>	<p>Національна академія наук Білорусі</p>

Продовження таблиці 1

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Королівська академія наук, літератури та мистецтв Бельгії</p>	<p>Королівська академія голландської мови та літератури</p>
<p>Королівська фламандська академія Бельгії наук та мистецтв</p>	<p>Академія наук і мистецтв Боснії та Герцеговини</p>
<p>Болгарська академія наук</p>	<p>Хорватська академія наук і мистецтв</p>
<p>Кіпрська академія наук, літератури та мистецтв</p>	<p>Чеська академія наук</p>
<p>Вчене товариство Чеської Республіки</p>	<p>Королівська данська академія наук та літератури</p>

Продовження таблиці 1

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Естонська академія наук</p>	<p>Рада фінських академій</p> <p>THE COUNCIL OF FINNISH ACADEMIES</p>
<p>Грузинська національна академія наук</p>	<p>Німецька національна академія наук Леопольдіна</p>
<p>Союз німецьких академій природничих і гуманітарних наук (Академія наук і літератури, Майнц, Берлін-Бранденбурзька академія природничих і гуманітарних наук, Баварська академія природничих і гуманітарних наук, Академія наук Геттінгена, Академія природничих та і гуманітарних наук у Гамбурзі, Саксонська академія наук у Лейпцигу, Академія природничих і гуманітарних наук Гейдельберга)</p>	<p>Мала академія наук Німеччини</p>
<p>Афінська академія</p>	<p>Угорська академія наук</p>
<p>Королівська ірландська академія</p>	<p>Ізраїльська академія природничих і гуманітарних наук</p>

Продовження таблиці 1

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Національна Академія ім. Лінчі (Італія)</p> <p>ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI</p>	<p>Інститут наук, літератури та мистецтв Венето (Італія)</p> <p>Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti</p>
<p>Академія наук Турина (Італія)</p> <p>ACCADEMIA DELLE SCIENZE DI TORINO</p>	<p>Академія наук та мистецтв Косово</p> <p>AKADEMIA E SHKENCAVE DHE E ARTEVE KOSOVËS ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM KOSOVENSIS PRISTINE 1975</p>
<p>Латвійська академія наук</p> <p>ACADEMIA SCIENTIARUM LATVIENSIS</p>	<p>Літовська академія наук</p> <p>LITHUANIAE ACADEMIA SCIENTIARUM</p>
<p>Академія наук Молдови</p> <p>ACADEMIA DE STIINTE A MOLDOVEI</p>	<p>Чорногорська академія наук і мистецтв</p> <p>MASA Montegrin Academy of Sciences and Arts</p>
<p>Королівська академія мистецтв і наук Нідерландів</p> <p>KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN</p>	<p>Академія наук і мистецтв Македонії</p> <p>МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ СКОПЈЕ</p>

Продовження таблиці 1

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Норвезька академія наук та літератури</p>	<p>Королівське норвезьке товариство наук і літератури</p>
<p>Польська академія наук</p>	<p>Польська академія мистецтв та наук</p>
<p>Академія наук Лісабона</p>	<p>Румунська академія</p>
<p>Російська академія наук (асоційований член)</p>	<p>Сербська академія наук і мистецтв</p>
<p>Словацька академія наук і мистецтв</p>	<p>Словенська академія наук і мистецтв</p>

Продовження таблиці 1

Назва та герб академії	Назва та герб академії
<p>Іспанська королівська академія наук</p>	<p>Королівська академія наук і мистецтв Барселони</p>
<p>Інститут каталонських досліджень</p> <p>Institut d'Estudis Catalans</p>	<p>Королівська шведська академія наук</p> <p>KUNGL. VETENSKAPS-AKADEMIEN THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF SCIENCES</p>
<p>Швейцарські академії мистецтв і наук</p> <p>swiss academies of arts and sciences</p>	<p>Турецька академія наук</p>
<p>Національна академія наук України</p>	<p>Академія наук (Білім Академісі) (Туреччина)</p> <p>BİLİM AKADEMİSİ</p>
<p>Британська академія</p> <p>The British Academy</p>	<p>Вчене товариство Уельсу</p> <p>THE LEARNED SOCIETY OF WALES CYMDEITHAS DDYSGEDIG CYMRU CELEBRATING SCHOLARSHIP AND SERVING THE NATION DATHLU YDYSBUCHIO A GWYBODAETHYR GYMRU</p>
<p>Королівське товариство</p> <p>THE ROYAL SOCIETY</p>	<p>Королівське товариство Единбурга</p> <p>RSE The Royal Society of Edinburgh KNOWLEDGE MADE USEFUL</p>

Усі ці Академії є органами самоврядування видатних учених, що беруть участь у всіх сферах наукового дослідження. Вони містять унікальний людський ресурс інтелектуальної досконалості, досвід та мультидисциплінарні знання, спрямовані на розвиток науки та наукових знань у Європі та світі.

5. Робочі групи ALLEA

Основою наукової роботи ALLEA є її робочі групи. Робочі групи ALLEA – це дорадчі органи, які займаються конкретними питаннями та надають поради та вказівки з питань, що стосуються науки, управління наукою та наукової політики на європейському рівні. Їхня діяльність та послуги можуть варіюватися від консультування осіб, що приймають рішення, до широкої громадськості для створення меморандумів, заяв, позиційних документів або звітів, опублікованих під егідою ALLEA.

ALLEA, спільно з чотирма іншими європейськими академічними мережами, є частиною проекту, який фінансує ЄС SAPEA (Наукові поради щодо політики європейських академій), об'єднуючи знання та досвід співробітників із понад 100 академій по всій Європі. SAPEA надає міждисциплінарні, незалежні та засновані на фактичних даних наукові консультації з питань політики Європейській Комісії та європейській громадськості в контексті Механізму наукових консультацій Європейської Комісії. [1].

6. Цінності та бачення місця науки

В основі роботи ALLEA лежить міцний зв'язок з культурною, науковою та гуманістичною традицією європейського Просвіт-

ництва, яка очолювала концепції людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та прав людини. У гармонії з цими цінностями ALLEA прагне внести свій внесок у безмежну та універсальну науку і виходить за межі національних та дисциплінарних меж. Незалежно від політичних, релігійних чи комерційних інтересів ALLEA прагне сприяти та захищати досконалість у наукових дослідженнях, водночас забезпечуючи високі етичні стандарти та академічну свободу всіх, хто бере участь у науковому процесі.

Місія ALLEA полягає у трьох основних сферах:

- обслуговування європейських академій та посилення ролі науки в суспільстві;
- забезпечення надійного джерела знань для політиків та широкої громадськості;
- формування базових умов для науки та досліджень у Європі.

7. Сучасні стратегічні пріоритети

Соціальне та політичне середовище, в якому здійснюється наука, постійно розвивається, і вчені повинні часто пристосовуватися до нових ситуацій. У відповідь на виклики, що виникають, та на використання нових можливостей ALLEA прийняла стратегічні пріоритети на 2019–2024 роки. Ці пріоритети складають основу діяльності ALLEA на найближчі роки і викладаються в рамках 7 стратегічних цілей:

1. Обслуговування академій та сприяння співпраці

Надати академіям-членам способи залучення та вигоди від діяльності ALLEA, сприяння міжакадемічному обміну та гармонізації співпраці між європейськими мережами академій. Підтримувати акаде-

мії-члени у їхніх зусиллях щодо досягнення європейських та міжнародних показників у галузі наукової досконалості, надаючи рекомендації щодо найкращих практик. Активно залучати академії, науковців до публічного дискурсу, зокрема щодо цінностей, ідентичності та майбутнього Європи.

2. Покращення рамкових умов для науки та досліджень

Сформувати європейську науково-дослідну політику, особливо ERA та рамкові програми досліджень ЄС, сприяти різноманітним механізмам широкого розповсюдження та доступу до досліджень за допомогою відкритої науки. Стимулювати та сприяти вдосконаленню, мультидисциплінарності, мобільності, міжнародній співпраці та впливу на благо суспільства та посилення економічного зростання. Сприяти науковій роботі та співпраці, вшановувати європейські цінності, інтеграцію та ідентичність.

3. Надання незалежних наукових консультацій для політиків та суспільства

Запропонувати шляхи для європейських академій з метою надання своєчасних, незалежних та міждисциплінарних наукових консультацій політикам. Залучити академії до Механізму наукових консультацій Європейської Комісії через проект SAPEA. Дозволити академіям вводити ідеї в дискусії щодо наукової політики на європейському та міжнародному рівнях та розробляти найкращі практики для академій, брати участь у публічних дебатах та взаємодіяти з відповідними зацікавленими сторонами в галузі політики та засобів масової інформації.

4. Сприяння належній дослідницькій практиці

Консультувати та працювати з європей-

ськими установами та іншими зацікавленими сторонами щодо передового досвіду в галузі етики та доброчесності досліджень. Заохочувати та забезпечувати високі етичні стандарти в науці та дослідженнях, оцінці досліджень, а також у спілкуванні та розповсюдженні науки. Надання вказівок щодо запобігання неправомірній поведінці дослідників та можливості дослідникам слідувати найкращій практиці, зокрема через Європейський кодекс поведінки щодо доброчесності досліджень.

5. Захист академічної свободи та надійної науки

Прагнути захистити академічну свободу та автономію науки та досліджень. Надавати допомогу та поради академіям у складних обставинах та публічно висловлюватися за незалежність та самоврядування наукових установ. Сприяти довірі громадськості до науки та наукових міркувань у публічному дискурсі та сприяти дискусіям стосовно істини, довіри та досвіду, активно протистояти дезінформації там, де це необхідно.

6. Посилення різноманітності та інклюзивності

Працювати у напрямку всебічного, різноманітного та комфортного наукового середовища, яке дозволяє вченим, незалежно від їхнього походження та особистості, досягти максимуму своїх здібностей. Налаштувати співпрацю з дослідниками на початковій стадії та працювати з організаціями з інших секторів із питань, що становлять спільний інтерес. Пропагувати різноманітні культурні, наукові та гуманістичні традиції Європи всебічно та зміцнювати розуміння Європи як багатогранної, інтелектуальної, відкритої та яскравої.

7. Мислити та діяти глобально.

Сприяти науці як світовому та безмежному суспільному благу, залучаючи до європейської та світової наукової дипломатії, де це доречно. Представляти інтереси академій у Європі та світі, розширюючи вплив та видимість ALLEA на глобальному інтерфейсі наука – політика – суспільство та в засобах масової інформації. Шукати тіснішої співпраці з міжнародними організаціями-однодумцями, в тому числі із системою ООН, а також із регіональними асоціаціями академій та мережами.

Висновки

Розглядаючи історію розвитку та діяльність Європейської федерації академій природничих і гуманітарних наук із 1992 р., можна впевнено стверджувати, що за ці часи вона стала потужною соціальною та економічною силою, яка впливає не тільки на розвиток європейської науки, а й на процеси у суспільстві. Останніми роками цей вплив стає ще потужнішим завдяки зсуву ідеології організації в гуманітарну область, яка передбачає посилення впливу саме на суспільство та його розвиток. Враховуючи проект SAPEA та те, що ця організація є однією з чотирьох європейських наукових об'єднань, доволі прозоро можна спостерігати й великий вплив на політичні процеси. Таким чином, за майже 30 років свого існування Європейська федерація академій природничих і гуманітарних наук перетворилася в потужний механізм управління Європейською політикою.

THE EUROPEAN FEDERATION OF ACADEMIES OF SCIENCES AND HUMANITIES (ALLEA)

Pershina K.D.¹, Perynska N.I.¹

¹*V. I. Vernadskii Institute of General and Inorganic Chemistry NAS of Ukraine, 32/34, Akad. Palladin ave, Kyiv, 03142, Ukraine*

The history of creation, development, and activity of the European Federation of Academies of Sciences and Humanities (ALLEA) is given in the review. The initial main goal of this organization was to promote cooperation in research between Eastern and Western Europe after the end of the Cold War, to create a legal basis for cooperation between scientists for cross-border cooperation between European academies, which eventually became a powerful system that changes world science. During its existence since 1992, the European Federation of Academies of Natural Sciences and Humanities has become a powerful scientific, social, and economic force that impacts not only the development of European science but also the processes in society. The shift of the ideology of the organization in the humanitarian field strengthening such impact, and provides for full interaction with society. Recent projects by ALLEA, one of the four European scientific associations, are closely linked to legislative action, the development of public confidence in science, and scientific experience. Recently, the confrontation of misinformation, which is the main factor in the violation of basic democratic values, to which the federation pays special attention. ALLEA's current strategic priorities focus on ethical values, which are the basis for building a common European research policy.

And the SAPEA project has established another mechanism to combat violations of European values and democratic principles not only in science but also in politics.

Key words: science, democracy, academy, research policy, cooperation

ЛІТЕРАТУРА

1. "About ALLEA". *www.allea.org*. Retrieved 2018-01-22.
2. В. А. Манжола. Балансування на межі війни / 1956 // Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К: Знання України, 2004. Т.1. 760 с. ISBN 966-316-039-X.
3. Robert J. McMahon, *The Cold War: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2003. 200 pp.
4. Холодна війна // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т – Я. 768 с. ISBN 966-7492-06-0.
5. М. Л. Миронова. Єдиний європейський акт // Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с. ISBN 966-316-039-X
6. "Single European Act". *Official Journal of the European Communities*. L (169): 2. 29 June 1987. Retrieved 18 September 2020.
7. https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en
8. https://allea.org/wp-content/uploads/2019/06/ALLEA_Annual_Report.pdf
9. https://fr.wikipedia.org/wiki/Paul_Germain
10. https://360wiki.ru/wiki/Domokos_Kos%C3%A1ry
11. http://wwwuser.gwdg.de/~ggottsc/f_content.html
12. https://www.ae-info.org/ae/Member/Drenth_Pieter
13. https://en.wikipedia.org/wiki/J%C3%BCri_Engelbrecht
14. <https://www.thebritishacademy.ac.uk/fellows/nico-mann-FBA/>
15. <https://www.neuro.mpg.de/klein>
16. <https://reimagine-europa.eu/bio/gunter-stock>
17. <https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/RozhovoryReportaze/Stranky/S-Luby-Potrebuje-viac-prerazit-v-medzinarodnej-prestizi-vedy.aspx>
18. <https://allea.org/presidency-board/past-presidencies/>
19. <https://allea.org/about-the-madame-de-stael-prize/>
20. https://erc.europa.eu/erc_member/jean-pierre-bourguignon
21. <https://www.wilsoncenter.org/person/robert-jan-smits>
22. https://en.wikipedia.org/wiki/Carlos_Moedas
23. https://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_Loprieno
24. <https://bond.edu.au/intl/profile/hubert-bocken>
25. https://simple.wikipedia.org/wiki/Graham_Douglas_Caie
26. <https://www.ewora.org/krista-varantola>

REFERENCES

1. "About ALLEA". *www.allea.org*. Retrieved 2018-01-22.
2. Manzhola V. A. Balansuvannia na mezhi viiny. 1956 // Ukrainska dyplomatychna

- entsyklopediia: U 2-kh t. /Redkol.: L. V. Huberskyi (holova) ta in. K.: Znannia Ukrainy, 2004. T.1 760 p. ISBN 966-316-039-X. (in Ukrainian).
3. Robert J. McMahon. *The Cold War: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2003. 200 p.
4. Kholodna viina // Yurydychna entsyklopediia : [u 6 t.] / red. kol. Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) [ta in.]. K.: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 2004. T. 6: T – Ya. 768 p. ISBN 966-7492-06-0. (in Ukrainian).
5. Myronova M. L. Yedynyi yevropeyskyi akt // Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia: u 2-kh t. / Redkol.: L. V. Huberskyi (holova) ta in. K.: Znannia Ukrainy, 2004. T. 1. 760 p. ISBN 966-316-039-X (in Ukrainian).
6. "Single European Act". *Official Journal of the European Communities*. L (169): 2. 29 June 1987. Retrieved 18 September 2020.
7. https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en
8. https://allea.org/wp-content/uploads/2019/06/ALLEA_Annual_Report.pdf
9. https://fr.wikipedia.org/wiki/Paul_Germain
10. https://360wiki.ru/wiki/Domokos_Kos%C3%A1ry
11. http://wwwuser.gwdg.de/~ggottsc/f_content.html
12. https://www.ae-info.org/ae/Member/Drenth_Pieter
13. https://en.wikipedia.org/wiki/J%C3%BCri_Engelbrecht
14. <https://www.thebritishacademy.ac.uk/fellows/nico-mann-FBA/>
15. <https://www.neuro.mpg.de/klein>
16. <https://reimagine-europa.eu/bio/gunter-stock>
17. <https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/RozhovoryReportaze/Stranky/S-Luby-Potrebuje-viac-prerazit-v-medzinarodnej-prestizi-vedy.aspx>
18. <https://allea.org/presidency-board/past-presidencies/>
19. <https://allea.org/about-the-madame-de-stael-prize/>
20. https://erc.europa.eu/erc_member/jean-pierre-bourguignon
21. <https://www.wilsoncenter.org/person/robert-jan-smits>
22. https://en.wikipedia.org/wiki/Carlos_Moedas
23. https://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_Loprieno
24. <https://bond.edu.au/intl/profile/hubert-bocken>
25. https://simple.wikipedia.org/wiki/Graham_Douglas_Caie
26. <https://www.ewora.org/krista-varantola>

Стаття надійшла 07.05.2021.